

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«Жаңа қаржы үлгісі – қазақстандықтардың әл-ауқатын
арттырудың негізі»
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
25 қаңтар 2019 ж.**

СБОРНИК ТРУДОВ
международной научно-практической конференции
**«НОВАЯ ФИНАНСОВАЯ МОДЕЛЬ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ
БЛАГОСОСТОЯНИЯ КАЗАХСТАНЦЕВ»
25 января 2019 г.**

PROCEEDINGS
international scientific and practical conference
**“New financial model as the kazakhstanis' wealth growth factor”
25 January 2019**

Астана, Қазақстан
Astana, Kazakhstan

УДК 336.11
ББК 65.261
ГРНТИ 06.73.15

Редакционная коллегия:

Декан Экономического факультета д.э.н., профессор Макыш С.Б.
Заместитель декана по научной работе, к.э.н., доцент Бакирбекова А.М.
Заведующий кафедрой «Государственный аудит» к.э.н., и.о. профессора Бейсенова Л.З.
Профессор кафедры «Государственный аудит» д.э.н., профессор Сембиева Л.М.
Профессор кафедры «Государственный аудит» к.э.н., и.о. профессора Алибекова Б.А.
Доцент кафедры «Государственный аудит» к.э.н., доцент Тажикенова С.К.
Доцент кафедры «Финансы» к.э.н., доцент Жагыпарова А.О.
Зав.кафедрой «Экономических и математических дисциплин» ЕАГИ, к.э.н., доцент Тажбенова Г.Д.
Старший преподаватель «Экономических и математических дисциплин» ЕАГИ, м.э.н. Мажитова Б.Б.
Зав. кафедрой «Бухгалтерского учета, анализа и аудита в отраслях народного хозяйства» БГЭУ (г. Минск, Республика Беларусь), д.э.н., профессор Панков Д.А.
Зав. кафедрой «Бухгалтерского учета, анализа и аудита» ГБОУВО РК «Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь), д.э.н., профессор Абдуллаев Р.А.
Доцент кафедры «Бухгалтерского учета, анализа и аудита» ГБОУВО РК «Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь), к.э.н., доцент Мандражи З.Р.

«Жаңа қаржы үлгісі – қазақстандықтардың әл-ауқатын арттырудың негізі»
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының еңбектер жинағы. – Астана:
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2019.

Новая финансовая модель как фактор повышения благосостояния казахстанцев:
Сб. материалов межд. науч-практ. конф. – Астана: Евразийский национальный
университет им. Л.Н. Гумилева, 2019.

Proceeding sinternational scientific and practical conference “**New financial model as the kazakhstanis’ wealth growth factor**” - Astana, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2019.

ISBN 578-601-337-111-5

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағында азаматтардың табыстылығының кепілі болатын және қазіргі әлемнің сұрауларына жауап бере алатын жаңа қаржылық моделін жасау бойынша өзекті мәселелер қарастырылған

В сборнике материалов международной научно-практической конференции рассмотрены актуальные вопросы формирования новой финансовой модели, отвечающей вызовам современного мира и обеспечивающей залог успешности государства через повышение благосостояния граждан.

Materials of the international scientific and practical conference address the current issues of a new financial model formation responding the modern world challenges and providing a key to success of the state in increasing the welfare of citizens

УДК 336.11
ББК 65.261

ISBN 578-601-337-111-5

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2019

© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2019

© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2019

6. Ихданова Ж.О. и др. Планово-финансовые механизмы государственного регулирования экономики. - Алматы: Экономика, 2015. – 350 с.

7. Бейсенова Л.З. Зарубежные модели организации финансового контроля: учеб. пособие. – Астана: Центр Элит, 2012. – 120 с.

КОМПАНИЯНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫЛЫҒЫ

Жахметова А.К.

экономика ғылымдар магистрі, аға оқытушы
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Астана қ.
E-mail: ainura_zhahmetova@mail.ru

Андапта: Осы мақалада кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етудің нарықтық механизмдері зерттелген. Қазіргі экономикада кәсіпорындардың қайта құрылуда сапалы жаңа талаптарға сай қаржылық тұрақтылықты басқару әдістеріне негізделген. Қолжетімді ақпараттар негізінде кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын бағалау әдістері қарастырылған. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығының деңгейін сипаттайтын көрсеткіштер анықталған. Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығына әсер ететін факторлар зерттелген. Қазіргі кезеңде кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын бағалау ерекшеліктері анықталған.

Түйінді сөздер: инвестиция, инвестициялық тартымдылық, кәсіпорынның инвестициялық саясаты, инвестициялық жоба, инвестициялық белсенділік, өтімділік, іскерлік белсенділік, мемлекеттік қолдау құралдары, негізгі капиталға инвестициялар, кәсіпорын, инвестиция салу тиімділігін бағалау.

Инвестициялық тартымдылық - сыртқы ортаны бағалауды, нарықтағы позициялау деңгейін, соңында алынған нәтиженің әлеуетін анықтайтын қаржы-экономикалық көрсеткіштер жиынтығы.

Бұл индикаторларға көптеген факторлар әсер етеді, олардың біреуі саланың инвестициялық тартымдылығы болып табылады, дәл анықтаманы беру мүмкін емес, өйткені әрбір салада тартымдылықты бағалауды анықтау үшін қажетті қасиеттер жиынтығы бар. Негізінен, бұл тұжырымдама инвесторға жобаға инвестиция салудың қаншалықты пайдалы екендігін бағалауға мүмкіндік берді.

Белгілі экономистердің пікірінше, басқа компаниялар мысалында кәсіпорынның инвестициялық саясаты қалыптастырылып, түзетілуі керек. Бұл тәсіл жобаны тиімді іске асыру үшін қажетті инвестицияларды таңдауға мүмкіндік береді, бірақ процесс барлық тараптарға қолайлы табыс деңгейін қамтамасыз етуі тиіс.

Инвестициялық тартымдылық тек қаржылық құрылымдарға ғана емес, сондай-ақ елдің өңірлеріне және салаларына байланысты екенін ұмытпаңыз.

Мұндай жағдайларда инвестор өндірістегі басым жағдайлардың барлық оң және теріс аспектілерін нақты түсінуі керек. Бұл үшін инвестициялық белсенділіктің тартымдылығы келесі деңгейлерде анықталады: макро деңгейі бүкіл ел деңгейінде, мезо деңгейінде аймақтың қарастырылады, микро деңгейінде тек қолданыстағы кәсіпорын аумағында ғана.

Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығы - бұл сипаттамалардың жиынтығы және бұл кәсіпорынның одан әрі дамуына ақша салудың қаншалықты тиімді екендігін көрсетеді. Бастапқы көрсеткіш ұзақ мерзімді кезеңде тұрақты табысты алу факторы болып табылады.

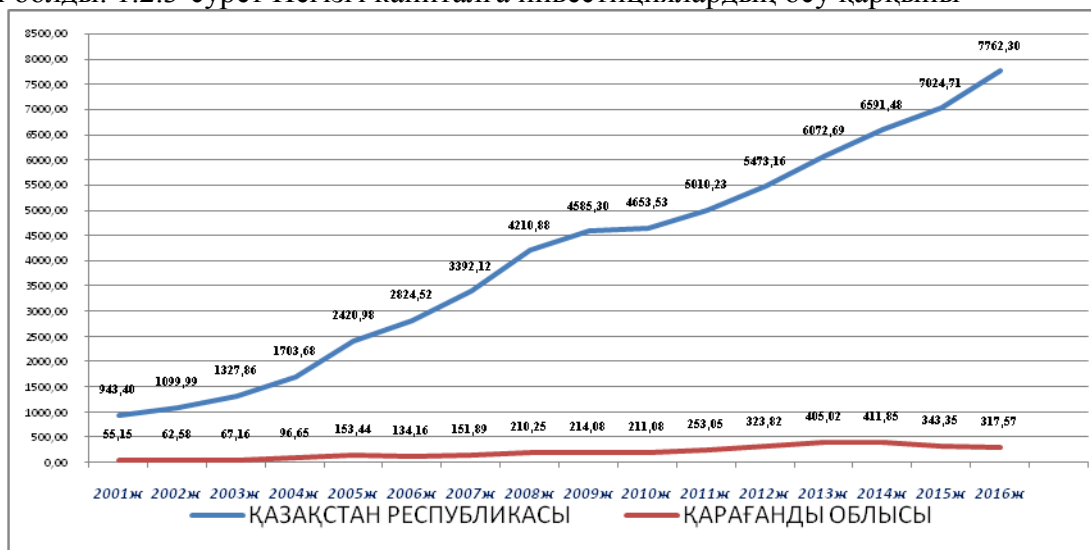
Бүгінгі таңда көптеген фирмалар болашақ жобаны дамыту үшін қосымша капитал алу үшін бәсекелестермен күресте болады. Негізінен, олар мұқият ойластырылған жобаға қаражат жұмсайды, инвестор іске асырылғаннан кейін түсімнің бейнесін дұрыс көре алады. Сондықтан қаржы көрсеткіштерімен есепті құру қажет.

Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығын бағалау қаржы көрсеткіштерін қолдана отырып, кәсіпорынның экономикалық жағдайын есептеу жолымен жүзеге асырылады. Бұл көрсеткіштер мыналарды қамтиды:

- өтімділік - қажет болған жағдайда кәсіпорын өзінің активтерін ақшаға айналдыру қаншалықты жылдам екенін көрсетеді;
- мүліктік жағдайы - кәсіпорынның жиынтық активтеріндегі айналымдағы және айналымнан тыс құралдарының үлесін көрсетеді;
- іскерлік белсенділік - кәсіпорындағы барлық қаржылық процестерді сипаттайды, яғни оған кәсіпорынның пайдасына тәуелді болады;
- қаржылық тәуелділік - кәсіпорынның сыртқы қаржыландыру көздеріне тәуелділігін және қосымша қаражатсыз жұмыс істей алатындығын көрсетеді;
- рентабельділік - компанияның қаржылық мүмкіндіктерін пайдаланатын тиімділігін көрсетеді.

Инвестициялық тартымдылықты бағалау индикаторлары келесі көрсеткіштерді қамтиды: ресурстармен қамтамасыз етуін, өнімнің рентабельділігін, қызметкерлердің санын, қуаттылықты пайдалану деңгейін, негізгі құралдардың тозуын, негізгі құралдардың және өндірістік активтердің болуын және т.б.

Мемлекет және сол сияқты жеке сектор тарапынан негізгі капиталға инвестициялардың жоғары өсу қарқыны сақталып отыр. 2016 жылы негізгі капиталға инвестициялардың көлемі 5,1%-ға (2015 жылы 3,7%-ға) ұлғайды (1.2.3-сурет) және негізінен инвестициялардың ауыл шаруашылығына (46,7%-ға), тұру және тамақтану бойынша қызметке (44,6%), жылжымайтын мүлікпен операцияларға (13,7%), саудаға (10,3%) және өнеркәсіпке (5,6%) түсуінің ұлғаюымен қамтамасыз етілді. Негізгі капиталға инвестициялардың едәуір үлесі тау-кен өндіру өнеркәсібіне (35,7%), көлік пен қоймаға жинауға (15,0%), жылжымайтын мүлікпен операцияларға (12,2%) тиесілі болды. 1.2.3-сурет Негізгі капиталға инвестициялардың өсу қарқыны

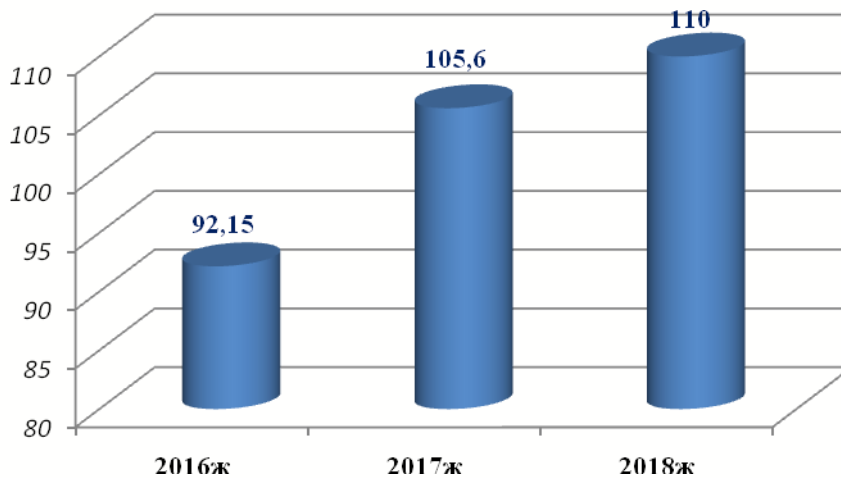
Сурет 1 - Қазақстан Республикасында негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі

ҚР негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көздері бұрынғыша кәсіпорындардың меншікті қаражаты болып отыр, оның инвестициялардың жалпы көлеміндегі үлесі 60,7%-ды құрады.

Өнеркәсіптің оң динамикасын қамтамасыз ету үшін Индустрияландыру картасының жобаларын іске асыру арқылы мемлекеттік қолдау шараларымен кәсіпорындарға қамту бойынша белсенді жұмыс жүргізілуде.

Қарағанды қаласында индустриялық-инновациялық саясатты іске асыру басталғаннан

Мемлекеттік қолдау құралдарын пайдалана отырып, жаңа инвестициялық жобаларды іске асыру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстардың нәтижесінде негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі өсті және 2017 жылы 105,6 млрд теңге құрады немесе 2016 жылмен салыстырғанда 114,6% болды.

Сурет 2 - Қарағанды қаласының негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі, млрд. теңге

Инвестициялардың жалпы көлемінің 76% -ы шаруашылық жүргізуші субъектілердің меншікті қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

Ағымдағы жылға арналған болжамды инвестиция көлемі 110 млрд. теңге мөлшерінде белгіленді, бұл 2017 жылға қарағанда 104% өсіммен.

Инвестициялық шешімді қабылдаудың маңызды критерийі тәуекел деңгейін және оның салдарын ескеруді талап етеді. Бұл көрсеткішті есептеу үшін қандай категорияға тәуекел қолданылатындығын анықтау қажет.

Тәуекелдер төмендегілерге бөлінеді: кірісті төмендету, баға саясатындағы өзгерістер, нарықтық жағдайлардағы өзгерістер, кәсіпорынның қажетсіз қуаты, бәсекелестік деңгейін жоғарылату, өтімділікті жоғалту, міндеттемелерді орындамау және т.б.

Кәсіпорын қосымша қаражатты қажетсінетін болса, онда басшылық кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығын арттыру жөнінде шаралар қабылдауға тиіс.

Іс жүзінде қосымша сыртқы капиталды қажет етпейтін ұйым жоқ. Белгілі болғандай, инвестициялар өндірісті өсіруге көмектеседі, басқа кәсіпорындарға қарағанда бәсекелестік артықшылықтарды арттырады, пайда өседі, өндірісті жетілдіруге немесе қызмет көрсетуге жаңа технологиялар енгізіледі. Көптеген артықшылықтар бар, бірақ басты мақсаты - ақша тарту.

Қызығушылықтың көптеген жолдары бар, бірақ бұл тартудың тиімділігін білдірмейді. Жаңа және әлеуетті тиімді кәсіпті ашу үшін бір бизнесті сату жақсы нұсқасы болуы мүмкін.

Бастама үшін бар нұсқаны барынша мүмкін құны бойынша сатуға болады. Болашақ жобаны дамыту сатылымға байланысты. Тәжірибе көрсеткендей, мұндай инвесторлар өздерінің қаражатын тиімді бизнеске салғысы келетін адамдар, олардың кейбіреулерінің үлкен тәжірибесі болады. Мұндай жағдайларда, ең алдымен, пайданы максимизациялау болады.

Әлемдік капиталдың жетіспеушілігі жағдайында сіз тікелей инвестицияларға жүгіне аласыз. Өз кезегінде бұл әдіс келесіге бөлінеді:

- қаржы инвесторларының инвестициялары;
- инвестициялардың стратегиялық түрі.

Біріншісі - инвестордың акцияларды (бірақ бақылау пакетін емес) 2-5 жылдан кейін сата отырып, шағын бөлігін инвестициялау мүмкіндігі, инвесторлардың көп саны бар бағалы қағаздар нарығында акцияларды орналастыруға болады.

Инвестордың негізгі табысы акцияларды сату болып табылады, ал өз кезегінде ұйымның инвестициялық тартымдылығы өседі. Бұл нұсқа инвесторға да, басшыға да сәйкес ұнайды.

Стратегиялық инвестиция инвестордың ірі акциялар пакетін ұзақ уақыт бойы сатып алуына негізделген, онда инвестор фирманың басқа иесі болып табылады. Стратегиялық инвестордың негізгі мақсаты дайын фирма немесе оның компаниясымен бірігу болып табылады. Бұл нұсқа дағдарыс жағдайында құтқарады, бірақ ол иеленушіден өз өкілеттіктерін жоғалтады және компания қаржыландырудың басқа көздеріне қаржылық тұрғыдан тәуелді болады.

Аймақтың экономикасына шетелдік инвестицияларды тарту аумақтың даму стратегиясының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Алайда, шетелдік тікелей инвестициялар ағыны, ең алдымен, өзіндік мақсат емес, екіншіден, шетелдік капиталдың аймақтық экономиканың дамуына ұзақ мерзімді оң әсерін қамтамасыз ету үшін мониторинг жүргізуді талап етеді. Шетелдік инвесторлармен аймақтың дамуына ықпалын сипаттайтын көрсеткіштер: аймақ дамуына бірлескен ғылыми-зерттеу жұмыстарының көлемі, университеттермен серіктестік қатынастары, жоғары технологиялық жұмыс орындарының саны және тағы басқа факторларды ескеру қажет. Тиісінше шетелдік инвестицияларды реттеудің кешенді тәсілі қажет.

Әлемдегі инвестицияға деген бәсекелестіктің артуына қарамастан, шетел капиталын тарту, шетелдік инвесторлардың өңірдегі қызметіне қолайлы жағдай жасау үшін басты міндеті - мекеме құру.

«Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Инвестиция комитеті(бұдан әрі – Инвестиция комитеті) мемлекеттік мекемесі Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің реттеу, іске асыру және бақылау функцияларын жүзеге асыратын, сондай-ақ мемлекеттік инвестициялық саясат және инвестицияларды қолдау саясаты, арнайы экономикалық аймақтарды құру, жұмыс істету және тарату салаларында Министрліктің стратегиялық функцияларын орындауға қатысушы ведомствосы болып табылады [1].

Инвестиция комитеті инвестициялық ортаның маңызды элементі болып табылады. Жекелеген өңірлерді дамыту осы мекеменің тиімділігін дәлелдейді. Ол инвестициялық жобаларды тек қолмен емес режимде бақылап қана қоймай, сондай-ақ мемлекеттік органдардың жүйесінде инвестициялық жобалардың өтуіне бақылау жүйесін автоматтандыруды бастады [2]. Сонымен бірге виза алуға, жұмысқа орналасуға рұқсат алуға, жұмысқа орналасуға өтініш беруге, жобалық жұмыстарды орындауға рұқсат алуға арналған құжаттарды дайындау бойынша қызметтер көрсетуге көңіл бөлінді.

Инвестиция комитетінің инвестициялық жобалардың күш-жігерін объективті, дәл бағалау үшін күрделі жұмыстар орындау қажет. Әрине, салалық деңгейдегі салыстыру жобалардың кішігірім санына байланысты мүлдем объективті болмайды, алайда тұтастай алғанда компаниялардың жиынтығы бойынша талдау аймақтағы құрудың орындылығы туралы

гипотезаны растауға мүмкіндік береді.

Кәсіпорын бөгде адамдардың оның басқаруына араласуын қаламайды, онда бұндай жағдайларда банктік қарыздар алу, лизингке алу, заңды және жеке тұлғалардың қаражатын қарызға алуға болады.

Кәсіпкерлердің бірегей ақылы бар, бірақ қолма-қол ақшасы жоқ болуы, бұл заманауи бизнестің мысалында кәсіпорынның осындай инвестициялық саясатының білдірді. Бұл жағдайда банктен несие алуға жүгіреді. Еуропада елдерінде бизнесті дамыту үшін несие ала аласыз төмен пайызбен, бірақ бізде керісінше пайыздық мөлшерлемені жоғарлатады.

Инвесторлармен қаржыландыру мерзімі бір айдан бастап көптеген жылдарға дейін созылады. Кез-келген жағдайда, инвестор өз капиталын пайдаланудан пайызын алуға қызығушылық танытады. Бұл нұсқа көптеген ұйымдарға тартымды, бірақ әлі де қарыз беруші пайыздарды төлеу бойынша міндеттемелерді орындауды және қарыздың негізгі сомасын талап етеді.

Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығын арттыру үшін бірқатар шаралар қабылдануы мүмкін:

- дамуға ұмтылған кез-келген кәсіпорын бірінші кезекте, болашақты басшылыққа ала отырып ұзақ мерзімді стратегия құрады;
- міндетті түрде бизнес-жоспар құру талап етіледі, яғни онда мақсаттары мен пайдаға барынша қол жеткізу жолдары көрсетіледі;
- Заңнамалық нормаларға сәйкес заңгерлік сараптама бойынша құжаттаманың болуы;
- фирма өзіне несиелік тарихын құруы керек (банк мекемелерінде шағын несие алып және оны қысқа мерзімде қайтару арқылы өте оңай жасауға болады);
- белгілі-бір жер учаскелерін иеленудің және меншік туралы құжаттарды, жалпы фирманың құжаттарын ретке келтіру;
- акционерлердің құқықтары мен меншік иелерінің өкілеттіктері кәсіпорынның жарғылық құжаттарында жазылғанын қамтамасыз ету;

Құжаттардың толық пакетін анықтаған және жинағаннан кейін ұйымның өндірістік үдерісіне үлкен көңіл бөлу керек. Бұны басқару персоналдары жақсы жасайды - бас технолог, инженер, сату жөніндегі менеджер, экономист-аналитик, персоналмен жұмыс жасау жөніндегі менеджер. Олардан кәсіпорынның ұтымды дамуы, кедергілерді анықтауы және жоюына кедергі келтіретін күшті және әлсіз жақтарды анықтауы керек. Тәуекелдермен мұқият жұмыс жасау, олардың қауіп-қатер деңгейін анықтау, оларды әлсіретуге немесе оларды толықтай жоюға болады.

Барлық іс-шаралар аяқталғаннан кейін инвесторға кәсіпорынның жұмыс істеуін жақсарту әдісі бар екендігін көрсету қажет.

Қорытындылай келе, кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығы ұтымды басқаруға байланысты деп айтуға болады. Капитал барынша күш жұмсау үшін қажет.

Қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайларда тартылған инвестициялардың инновациялық толыққанды қажеттілігі бар. Инновациялық даму факторларымен инвестицияларды үйлестіру инвестициялық ахуалды, оның құрамдас бөліктеріне, инвестициялық механизміне ерекше талаптарды тудыратын шағын инвестициялық кәсіпкерлік саласындағы инвестицияларды тарту үшін аса маңызды.

Инвестициялық климаттың ағымдағы құрылымы назарға алынады:

- объективті факторлары;
- экономиканың түрлі деңгейлері үшін инвестициялық ахуалды саралау;
- ұлттық экономиканың инвестициялық ахуалының өңірлердің жиынтық инвестициялық климатына (синергизмнің мүлкі) сәйкес келмеуі;
- аймақтың экономикалық жүйесіндегі инвестициялық климатты қосу;

- белгілі бір жағдайлар салдарынан түрлі тәуекелдердің пайда болуы.

Инвестициялық ахуалдың серпінділігіне байланысты мониторингтің міндеті өзекті болып қалады. Іс жүзінде инвестициялық климатты бақылаудың үш нұсқасы таратылды:

- бірінші нұсқа жеке экономикалық жүйелерді (аймақтарды) бөлместен инвестициялық ахуалды қадағалайды;

- екінші нұсқа (екі деңгейлі) бүкіл ел үшін және аймақ үшін мониторинг жүргізеді;

- үшінші нұсқа кеңейтілген өңіраралық экономикалық аймақтарға, өңірлер мен өндірістерге (үш, төрт деңгейлі мониторинг) мониторинг жүргізуді қамтиды.

Отандық экономика үшін ең қолайлы болып үшінші нұсқа табылады, себебі ол:

- инвестициялық ахуалды талдау процесінде субъективтілікті төмендетуге;

- барлық деңгейлерде инвестициялық ахуалды жақсарту туралы ақпаратты жинау, өңдеу және ақпаратпен қамтамасыз етуді басқару жүйесін жеңілдетеді;

- аймақаралық ұйымдардағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды ескеру;

- еліміздің инвестициялық саясатындағы шаруашылық субъектілердің рөлін ескереді.

Айта кету керек, инвестициялық климат аймақтық факторлар мен аймақтық саясаттың әсерінен қалыптасады. Аймақтағы қолайлы инвестициялық ахуалдың дәрежесі осы элементтердің өзара іс-қимылының қаншалықты тығыз болатынына байланысты

Қолайлы инвестициялық ахуалдың дәрежесін бағалаудың бірнеше әдістері бар: рейтингтік бағалау; Т Саати әдісімен жұпталған салыстыру негізінде бағалау; «Эксперт РА» рейтинг агенттігі ұсынған әдіс. Барлық әдістердің негізінде инвестициялық климаттың санатын үш шағын жүйеге бөледі: инвестициялық әлеует, инвестициялық тәуекел және инвестициялық белсенділік.

Өңірдің инвестициялық әлеуеті - аймаққа инвестиция тарту үшін объективті экономикалық, әлеуметтік және табиғи-географиялық және басқа да факторлардың жиынтығы.

Инвестициялық (коммерциялық емес) тәуекел - инвестициялық қызметтің шығынды ықтималдығын немесе олардан түскен табысты қалыптастыратын теріс жағдайлардың болуына байланысты аймақтың инвестициялық әлеуетін толық орындамау ықтималдығын білдіреді.

Құрылған инвестициялық тартымдылығы және осы деңгейге сәйкес келетін инвестициялық белсенділіктің тартымдылығы арасындағы уақыт кідірісі бар болғандықтан, ол аймақтың негізгі капиталға инвестиция тарту көлемін және жылдамдығын бағалау үшін ұсынылады.

Қолайлы инвестициялық ахуалға әсер ететін факторларды жіктеуге, ол (өзгемейтін факторлар, баяу өзгертін факторлар, тез өзгертін факторлар) ұзақтығы ықтималы бойынша және әсерінің бағыты бойынша (инвестициялық әлеуеті факторлары, коммерциялық емес инвестициялық тәуекел факторлары, инвестициялық белсенділік факторлары) жіктеуге болады.

Қазіргі уақытта бизнестің көптеген түрлері бар, әр түрлі бизнестер инвесторларға тартымдылығын арттыруда жалпыға бірдей жолын ұсынады, яғни басқару түрлері өте көп түрі бар, ол мүмкін емес.

Алайда, инвестициялық саясаттың негізгі бағыттары туралы түсінік болу үшін, бірнеше маңызды ұғымдарды келтіруге болады:

- кәсіпорынға инвестицияланған қаражат оны өндіріс көлемі бойынша, технологиямен, сапалы өнімдермен оны жаңа деңгейге шығаруы тиіс;

- инвестицияланған қаражаттың тез қайтарымдылығы – ұғым салыстырмалы түрде, бірақ жұмыс істейтін инвесторлардың көпшілігі үшін, мысалы, дамушы нарықтарда, бұл маңызды;

- кәсіпорын активтерінің жоғары өтімділігі - бұл санатта, осы сияқты қор нарығында енгізілген акциялардың, борыштық бағалы қағаздарға сұраныстың болуы, немесе, мысалы, франшиза келісімдер құнын атап өткен жөн және т.б.;

• кәсіпкерлікті дамыту үшін жағдай болуы - ішкі корпоративтік басқару әдістерінен бастап және мемлекеттік органдардың немесе қоғамдық ұйымдар нысанындағы қарым-қатынаспен аяқталатын, инвестициялық саясаттың кең ауқымын қамтиды.

Әдебиеттер:

1. Юхтанова Ю.А. Методики оценки инвестиционной привлекательности предприятия и их сравнительная характеристика [Электронный ресурс] / Ю.А. Юхтанова, А.В. Братенкова // Молодой ученый. — 2016. — №9. — С. 780–787. — Режим доступа: <https://moluch.ru/archive/113/28810/> (дата обращения: 27.04.2018).

2. Белоцерковский В.И. Критерий инвестиционной привлекательности предприятия - его чувствительность к возможным инвестициям / В.И. Белоцерковский, Р.А. Ростиславов, И.В. Стрешинский // Известия Тульского гос. ун-та. Экономические и юридические науки. — 2013. — №3-1. — С. 236–247.

3 Дюсембаев К.Ш. Анализ финансовой отчетности: учебник / К.Ш. Дюсембаев. — Алматы: Экономика, 2009. — 366 с.

4 Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 208 с.

НАПРАВЛЕНИЕ ПО УПРАВЛЕНИЮ СНИЖЕНИЮ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВСКИХ РИСКОВ

Жораев Т.Р.

Магистр, ст.преподаватель Таразский инновационно-гуманитарный университет, г. Тараз, Республика Казахстан, E-mail: zhoraev@mail.ru

Серик К.

Студент, Таразский государственного университет им. М.Х.Дулати, г. Тараз, Республика Казахстан

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы и проблемы системы управления направленых на снижение банковских рисков. Предложены пути снижения рисков в банковской деятельности. Разработаны меры снижения возрастающих кредитные риски и тем самым обезопасить себя от крупных финансовых потерь и риска банкротства.

Ключевые слова: Коммерческие банки, банковские риски, риск-менеджмента, управление.

Андапта: Мақалада банк тәуекелдерін азайтуға бағытталған менеджмент жүйесінің проблемалары мен проблемалары қарастырылады. Банк саласында тәуекелдерді азайту жолдары ұсынылған. Кредиттік тәуекелдердің артуын азайту бойынша шаралар әзірленді және осылайша ірі қаржылық шығындардан және банкроттық тәуекелден қорғайды.

Түйінді сөздер: Коммерциялық банктер, банктік тәуекелдер, тәуекелдерді басқару, басқару.

Annotation: The article discusses the issues and problems of the management system aimed at reducing banking risks. Ways to reduce risks in banking are proposed. Developed measures to reduce the increasing credit risks and thereby protect themselves from major financial losses and the risk of bankruptcy.

Key words: Commercial banks, banking risks, risk management, management.